

УДК 343.98

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ РОЗУМІННЯ КОРУПЦІЇ ТА ЇЇ СПІВВІДНОШЕННЯ З ХАБАРНИЦТВОМ З ТОЧКИ ЗОРУ ЇХ ІСТОРИЧНИХ ВИТОКІВ ТА НОВОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Шило А. І.

Національна академія прокуратури України, м. Київ, Україна

В статті з точки зору основних завдань криміналістики проаналізовані першопричини, які історично обумовили виникнення негативного явища корупції та хабарництва, як основного її прояву. Звернено увагу на розуміння корупції в нормативних актах різних етапів розвитку української держави, що допомагає зрозуміти сутність кримінальних діянь, які мають її ознаки, з метою більш ефективного їх розслідування.

Ключові слова: корупція, хабарництво, історичні витоки, система кормління, приватний (особистий) інтерес, влада, службові повноваження

Продажність влади, яка отримала назву «корупція», у сучасному суспільстві вважається найнебезпечнішим проявом злочинної діяльності представників органів державної влади та місцевого самоврядування. Протягом останніх десятиліть при характеристиці складної суспільно-політичної й економічної ситуації в Україні з незмінною сталістю констатується негативний факт активного поширення корупції й посиленого її проникнення в усі сфери життєдіяльності держави й суспільства. Але зараз проблема корумпованості чиновників постала як одна з найбільш гострих та обговорюваних у засобах масової інформації, науковій і публіцистичній літературі. Значна роль в боротьбі зі злочинними проявами корупції, зокрема з найяскравішим її проявом – хабарництвом, належить криміналістиці.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних проблем методики розслідування хабарництва зробили вчені-криміналісти України та інших держав. Серед них Авер'янова Т. В., Баєв О. Я., Бахін В. П., Белкін Р. С., Васильєв О. М., Гавло В. К., Гончаренко В. Г., Дулов А. В., Колісниченко О. Н., Кузьмичов В. С., Лисиченко В. К., Лукашевич В. Г., Мишков Я. Є., Матусовський Г. А., Салтевський М. В., Селіванов М. О., Тіщенко В. В., Шепітько В. Ю., Яблоков М. П. та ін. Водночас слід зазначити, що в методиці розслідування хабарництва не всі проблеми вирішені, а окремі аспекти ще й дотепер досліджені недостатньо. Однією з проблем, яка заважає удосконаленню методики розслідування хабарництва, зокрема його криміналістичної характеристики, є розуміння сутності корупції та її співвідношення з хабарництвом.

Значний крок на шляху подолання розглядуваних негативних суспільних явищ зроблено з розробкою нового Закону «Про засади протидії і запобігання корупції» [1]. Цей Закон містить поняття, з яким пов'язує корупцію: «неправомірна вигода – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, що

їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову». Закінчення цього визначення явно свідчить, що корупція юридично зводиться до хабарництва, хоча, на наш погляд, перше явище значно ширше.

Будь-який вид злочину виникає спочатку у вигляді певних суспільних відносин в процесі життєдіяльності людини, і тільки потім, коли ці відносини починають посягати на інші суспільні відносини і виникає потреба у їх забороні вже як суспільно-небезпечних, встановлюється відповідальність за пов'язані з ними діяння як стримуючий для людини чинник. Корупція і хабарництво не є винятком у цьому випадку, отже для більш повного розуміння природи цих негативних явищ слід вивчити їх історичні витоки, а для ефективної боротьби з ними необхідно завжди мати за основу історичний досвід цієї діяльності.

Отже метою цієї статті є виявлення розуміння явищ корупції та хабарництва, а також їх співвідношення, які склалися історично, з метою використання цього досвіду в сучасному антикорупційному законодавстві та в боротьбі з корупційними правопорушеннями, зокрема хабарництвом.

Дослідження різних джерел з історії та права, дозволяє зробити висновок, що корупція як соціально-негативне явище в суспільстві з'явилася, як тільки виник управлінський апарат, і була властива всім державам у будь-які періоди їхнього розвитку. Велика кількість підтверджень тому містяться в Законах Хаммурапі (XIX століття до н.е.) [2, с. 35], Законах Ману [3, с. 127], давньогрецьких і давньоримських джерелах.

Людина, як елемент суспільства, завжди потребувала певних зовнішніх регуляторів своєї поведінки. Історично до певного часу таким регулятором виступало віросповідання, що стосується і наших пращурів: «В язичній Русі ніяких писаних законів взагалі не було. В них не було потреби. У язичників була совість та почуття справедливості. Для духовно розвинутих людей, які мають совість, закон не потрібен. Закон потрібен духовно нерозвинутих людям. «Руські» люди, запрошуючи на правління, ставили перед ними умову: «Судити по совісті й справедливості» [4, с. 378]. Ці висновки можуть справити враження, що у наших пращурів-язичників не існувало проблем, які зараз отримали назви «хабарництво» та «корупція». Але якщо вдуматися, то можна зробити два простих висновки: по-перше, якщо вказана умова ставилася, то люди вже знали, що суд та правління можливі і не по совісті, і не по справедливості, а по-друге, те, що не було писаних законів, ще не означає, що не існувало певних неписаних норм, які передбачали б відповідальність за нечесне та несправедливе здійснення вказаних функцій.

З'ясування цього не є завданням нашого дослідження, але не можна заперечити того факту, що релігія незалежно від її виду завжди негативно ставилася до купівлі-продажу владних та службових повноважень. Зокрема, це можна побачити, читаючи одне з перших згадувань хабарництва в Біблії в розділі VII Святого Благовіщення від Марка (п. 21): «з серця людини виходять злі помисли, прелюбодіяння, убивства, крадіжки, лихоїмства – все це зло з середини виходить і з середини оскверняє людину» [5, с. 12]. Підтвердження цьому також можна знайти і у буддизмі, і у ісламі та інших віросповіданнях та культурах [6].

Але людина та суспільство розвивалися, змінювалося віросповідання і час показав, що система духовних цінностей та норми моралі не завжди ефективно виконують регулюючу функцію у стосунках людей. Історично виникла потреба у певному керуючому механізмі суспільства – державі, та регуляторі в сфері суспільних відносин, яким стали норми права, нею встановлені в певних вже письмових джерелах та забезпечувані примусом.

Оскільки хабарництво, як би воно на протязі історії не називалося, ми будемо розглядати в першу чергу як злочин, то і увагу ми приділимо законові, який стосувався кримінального судочинства.

Кримінальний закон України має довгу і надзвичайно цікаву історію. Коріннями він сягає часів Київської Русі, коли князем Ярославом Мудрим та його синами було створено першу пам'ятку права слов'ян – «Руську правду» – збірник законів, до якого ввійшли норми правових статутів IX-X ст. Найдавнішим з них є «Правда Ярослава», видана в 1016 р. У 1072 р. сини Ярослава Мудрого – Ізяслав, Святослав, Всеволод, а також їхні бояри й представники вищого духівництва затвердили у Вишгороді «Правду Ярославичів». Збірник цих законів, який посилював персональну відповідальність за порушення феодального закону, і здобув назву «Руська правда».

Норми цього збірника закріпили та врегулювали порядок, згідно з яким у якості утримання посадові особи на свою користь від населення одержували дохід, який полягав у судових митах так званому «кормі». Руська Правда встановлювала розміри цих доходів на користь деяких посадових осіб. Якщо взяти за приклад правосуддя, главою якого взагалі був князь, а двір князівський – місцем суду, чиновники, яким поручалося вирішувати кримінальні справи, називалися вирниками, а кожний суддя мав помічника або отрока, метельника або писара [7, с. 41], то вирник із простої вири (штрафу – *А.Ш.*) (в 40 гривень) одержував 8 гривень, а метельник – 12 векош; отрок із продажу в 12 гривень одержував 2 гривні 20 кун [8, с. 30, 35].

Крім цього, судді й виконавчі при суді органі одержували від місцевого населення необхідне продовольство для їжі, як їх самих, так і їх слуг і коней. Це був так званий «корм у натурі». Спочатку розмір корму визначався або на день, або на тиждень, кількісно і якісно, або ж потребами людини й тварин. Ці порядки також знайшли відображення в Руській Правді. У ній зазначений наступний корм вирнику: «7 ведр солоду на неделю, а овен, или полоть, а в середу же сыр, а в пятницу такоже; а куров ему по двое на день; а хлебов 7 на неделю, а пшена семь уборков, а гороху такоже, а соли 7 голважень: то ти вирнику с отроком» [8, с. 30]. У подальшому розвитку системи корму натуральна повинність була замінена грошовою.

Слід сказати, що цей спосіб утримання посадових осіб, при всій своїй первозданній природності, мав у своєму подальшому розвитку вкрай невідповідні наслідки. Посада, саме внаслідок цього, одержала цілком приватний характер, тому що на неї стали дивитися насамперед як на дохідну статтю. Кожний чиновник дивився на посаду як на засіб прокорму, їжі й розмірив усі свої посадові дії з розрахунками, який за цим піде дохід на його користь [9, с. 142]. Природно, що при здійсненні своїх посадових функцій кожний чиновник прагнув якнайбільше збагатитися, тим більше що система кормлення, установа в Стародавній Русі, цей порядок узаконувала.

Отже, у першому пам'ятнику ранньофеодального права – Руській Правді, ще не міститься вказівок на дії посадових осіб, які підпадали б під визначення корупційних. Статті Руської Правди лише згадують князівських слуг, які були одночасно й посадовими особами, таких як огніщанин – старший дружинник, боярин – наближений князя, тівунець – домоуправитель та ін. Однак, як було показано вище, цей документ вже регулює одержання доходу деякими посадовими особами, яке у подальшому набуде більш жорстких рамок.

У подальшому в Україні, особливо на Правобережжі, широко застосовувались кримінально-правові норми, які містились у Статуті Князівства Литовського, в нормах магдебурзького права та в польському «Порядку...». Різноманітність законів і протиріччя одних іншим, що і призводило до неправосуддя, пов'язаного, перш за все, з хабарництвом та корупцією, стало приводом до видання у 1728 р. веління про зведення цих правових актів в один звід – «Права, по которым судится малороссийский народ», що було закінчене тільки у 1743 р. Систематизоване видання цього зводу здійснене видатним українським вченим-юристом, доктором кримінального права, ординарним професором Київського університету св. Володимира Олександром Федоровичем Кістяковським [10].

Ситуацію з хабарництвом у часи дії цих нормативних актів прояснюють укази Петра I та інших імператорів з приводу наведення порядку в здійсненні правосуддя в Україні, аналізуючи які, професор Кістяковський О. Ф. пише: «Зображення стану малоросійського правосуддя в згаданих указах, можна думати, близьке до істини, хоча, з іншого боку, воно аж ніяк не могло становити контрасту з тим, що панувало в тодішніх судах іншої Росії. Хабарництво, тяжкі побори в ім'я правосуддя становили показну рису правосуддя в нашій батьківщині не тільки на початку XVIII ст., але й у часи дуже близькі до нас. Одне, що становило особливість судової діяльності малоросійської старшини, – це присвоєння при її допомозі козацьких ґрунтів і намір перетворювати козаків у підданих» [10, с. 7].

Аналізуючи це доволі цікаве джерело, можна зробити висновок, що в названих вище правових актах, які діяли в Україні в ті часи, вже проглядається негативне відношення до корупції, зокрема, хабарництва. Розуміння корупції найбільш проявляється при означенні основного обов'язку судді у главі 7 артикулі 4 «О должностехъ судей въ правосудии» у п. 1: «Должностьъ судей изображается изъ Священнаго Писания ... Изъ сего Писания явствуется быть главнейшая должностьъ судей въ томъ, дабы дела суда ихъ надлежащие, не смотря на лица, безъ всякия страсти, гнева, злоби, милости, страха, похлебства, поноровки, дружби, по самой истинне, за совесть и по правамъ, безволокитно и безъ богоненавистнаго лецемерия и противнихъ истинне проклятихъ користей, судили и решили, со удоволствованиемъ обидимого и достойнимъ наказаниемъ обидящаго, избавляя немощнихъ отъ руки неправди».

Обмеження при вступі на посаду, що стосувалися осіб, які раніше були помічені в хабарництві, стосувалися суддів (п. 1 арт. 2 гл. 7), писарів (п. 1 арт. 6 гл. 7), межових комісарів і возних (п. 2 арт. 8 гл. 7).

Заборона хабарництва у ході виконання обов'язків реалізовувалася через конкретні вказівки та присяги вказаних посадових осіб, а також адвоката – повіреного (гл. 8 арт. 7 п. 2). Крім того, була встановлена відповідальність, проте міра її іноді

не конкретизувалася. Наприклад, у п. 8 арт. 6 гл. 7 встановлювалася заборона вимагати хабарі для писарів, протоколістів та канцеляристів, а також створювати затримку в діловодстві. Далі прописана відповідальність, проте не зрозуміло чи стосується вона тільки тяганини у справі чи хабарництва також, але судді могли покарати винного арештом на свій розсуд, і тільки якщо тричі було викрито його у цьому, то по поданню у вищий орган можна було його відсторонити від посади і «впредь ни кь какому чину и уряду не припушать».

Встановлювалася відповідальність за хабарництво і в інших сферах. Зокрема, п. 2 арт. 10 гл. 5 – позбавлення чина командира за звільнення від служби підлеглого військового, п. 3 арт. 3 гл. 6 – священник повинен «взятковъ излишнихъ, кроме добротного подаянья, сверхъ договорной устави и обикновения не вимогать», покарання за порушення – на розсуд духовного правління.

В деяких нормах залишилися пережитки системи кормління. Зокрема, п. 1 арт. 9 гл. 7 встановлює, що забезпечувати возного всім необхідним у ході виконання його обов'язків повинен позивач, п. 2 арт. 40 гл. 8 – утримання канцелярії суду щодо конкретної справи сплачує сторона, яка програла справу. Проте, зазначаються і межі кормління, наприклад, для возного у тому ж пункті, для писарів, канцеляристів та протоколістів – у п. 1 арт. 7 гл. 7.

Із возз'єднанням України з Росією (1654 р.) на території України продовжували діяти вказані правові акти, однак стало поширюватись і російське законодавство, яке відображало перші реальні спроби протистояти посадовим злочинам у державному апараті, які були започатковані ще за часів правління Іоанна Грозного. Йдеться про перші Судебники 1497 та 1550 рр. В той час лихоїмство визнавали головним зловживанням посадових осіб, цей злочин вважався тяжким, санкції мали чітко виражений майновий характер із призначенням штрафу та відшкодування збитків, завданих злочином.

Вже в Судебнику 1497 року за проведення суду або іншого «печалования» заборонялося брати посули. Термін посул історично має два значення. Спочатку посул – не стільки хабар у буквальному значенні цього слова, скільки плата за прояв суддею старанності в розборі справи. Саме після судебника Руської Правди, з посиленням княжої влади народна юстиція почала втрачати своє попереднє значення, і до періоду дії Судебників вся діяльність народу зосереджується в руках дяків – це були юристи, добре знайомі з усіма пробілами закону. Їх діяльність призводила до величезного хабарництва і лихоїмства [11, с. 166]. Про посули, як плату за суд, свідчить і ст. 4 Запису про душогубство 1456-1462 рр.: А тіунові великого князя що посулять [12, с. 168]. Посули, як винагорода, мзда від сторін тяжби були звичайним явищем і в подальший час [13, с. 65].

Крім того, під «посулом» розумілося як зловживання в кормленні, так і перевищення норм, встановлених для «кормленщиків». З утворенням центрального апарату управління (XVI ст.) на Русі з'являється бюрократія, а саме прошарок чиновників, які отримують плату з казни. Тепер чиновники «кормились» не з підвладної території, а з власної посади. Не менш рідкими були подарунки чиновникам. Іменувалися вони «почестями» чи «поминками». «Почесті» та «поминки» вважалися не підкупом чиновників, а знаком уваги до представника влади. Нарешті, прямий під-

куп з метою добитися рішення вирішення справи на свою користь називався «посулом», який розглядався як посадовий злочин та карався за кримінальним законодавством. Межа між дозволеною «почестю» та забороненим «посулом» була доволі тонкою [14].

Централізація державного апарата й невдоволення мас зловживаннями посадових осіб на місцях вимагали впорядкування й обмеження прав посадових осіб. Так, у посланні відомого церковного діяча Кирила Белозерського князеві Андрію (від 1413 р.) пропонувалося, щоб судді ... «посулов не мали, доволны бы были уроки своїми» [15, с. 286]. Заборону таємних посулів, тобто хабарів відобразили Новгородська й Псковська Судні грамоти. Стаття 4 останньої говорить: «А тайных посулов не имати ни князю, ни посаднику». Із цього часу слово посульник розумілося вже як хабарник [16, с. 1274-1275]. У такому ж змісті посул розуміється й у ст. 6 Двинської статутної грамоти, що встановлювала відповідальність намісника, який відпустив злодія за хабар: «Кто ... татя (крадія – *А.Ш.*) да отпустит, а себе посул возмет» [17, с. 21]. Заборона посула як хабара одержала законодавче підтвердження в статтях Судебника 1497 р., який відобразив ряд заходів щодо обмеження прав кормленщиків (ст. ст. 1, 33, 38, 43, 65, 67) [13, с. 65].

У ст. 1 Судебника 1550 р. зберігається без змін декларація Судебника 1497 року про заборону посулів і необхідності справедливого суду, але ще встановлюється відповідальність за порушення цих вимог. Ст. 28, у якій детально розробляється система діловодства у всіх інстанціях, встановлюється відповідальність дяка та піддячого за порушення останнім заборони тримати справи в себе й видавати їх сторонам без відповідного оформлення. При цьому, якщо дяк ніс відповідальність цивільно-правову – позивач без поновлення процесу одержував, що проситься, за рахунок дяка, що не встежив за піддячим, то останній ніс відповідальність за посадовий злочин. Покарання піддячого в цьому випадку відрізнялося залежно від того, чи виданий цей документ у наказі, або «за містом або на подвір'ї», тобто по шляху додому або будинку. Двічі повторена в статті фраза «а вымут у подьячего список или дело», дає підставу вважати, що хтось зацікавлений у виїмці, вихоплюванні, витаскуванні списку або справи й прагне здійснити це за допомогою підкупу, посулу або погроз і навіть сили. Винесення списку або справи з наказу для передачі його стороні підтверджує злу волю того, хто передавав, його змову зі стороною, або свідчить про порушення ним порядку зберігання документів, який забороняє винос їх з наказу. Звідси новий додатковий для законодавства захід покарання – звільнення з посади із заборonoю займати таку посаду й надалі. Аналогічне покарання передбачається ст. 32 у відношенні недільщика, який зловживає своїм становищем [13, с. 139].

Крім цього, для «недільщиків» – осіб, які виконували функції розшуку та доставки в суд злочинців-утікачів, – відповідальність за прийняття хабара наступала за вимагання хабара, його отримання для себе чи для судді (ст. 32 Судебника 1550 р.), за отримання хабара від злочинця, який перебуває під слідством і не переданий до рук правосуддя (ст. 53 Судебника). Покарання передбачалося у вигляді штрафу, який втричі перевищував суму або вартість отриманого хабара, відшкодування позивачу завданої злочинцем шкоди, а після цього здійснювалась торгова страта (бит-

тя батогом на торговій площі міста, що часто призводило до смерті) з обов'язковим тюремним ув'язненням під час слідства та суду.

Навіть такий поверхневий аналіз історичних витоків хабарництва та корупції з точки зору вирішення основного завдання криміналістики – боротьби зі злочинністю, зокрема у вигляді вказаних негативних явищ, дозволяє зробити ряд висновків:

1. Історичним корінням хабарництва та взагалі корупції є система оплати праці державних службовців, виконуючих функції управління та судочинства, яка склалася на самому початку формування системи державної влади. Історичні пам'ятки чітко показують, що вже тоді обидві сторони побачили в таких відносинах вигоду для себе: посадовці – у доході від посади, а народ (краще сказати – окремі його представники) – в прийнятті рішень на свою користь.

2. Вже на початку формування системи державної влади та судової структури чиновникам забороняли діяти з користі, обмежували врахування особистого або групового інтересу. Це положення, яке склалося історично, на наш погляд, слід використовувати при розумінні корупції і у наш час. Це підтверджує висновок, що сучасне поняття корупції слід давати не через отримання неправомірної вигоди, а через конфлікт особистих та службових інтересів, які можуть виникнути через пристрасть, гнів, злобу, милість, страх, дружбу, лицемірство тощо. Службова особа повинна боротися з ними будь-якими шляхами і виконувати обов'язки поза залежністю від них, а діяти навпаки – це і є ні що інше як корупція у первісному розумінні – корозія, розпад влади та місцевого самоврядування. Звернення уваги слідства саме на наявність особистого інтересу, а значить і мотиву злочинного використання влади чи службових повноважень, і не тільки корисного, повинне стати основою успіху розслідування корупційних діянь, зокрема хабарництва, в якому отримання хабара – матеріального об'єкту – не завжди є основним мотивом та може бути пов'язаним із діянням службової особи на користь хабародавця саме через задоволення інтересу.

Список літератури

1. Проект Закону «Про засади запобігання і протидії корупції» № 7487 від 17 грудня 2010 р. Прийнятий у другому читанні. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=39289&pf35401=180632
2. Хрестоматия по истории Древнего Востока : [Пер. с древнеегипет., шумер., аккад., хет., древнееврей., авестийс., древнеперсид., санскрита, праkritов, пали, древнекит., греч. и латин.]. / [Сост. и коммент. А. А. Вигасина]. – М. : Восточная литература, 1997. – 399 с.
3. Законы Ману / [пер. С. Д. Эльмановича] ; [под ред. Г. Ф. Ильина]. – М. : Восточная литература, 1960. – 361 с.
4. Истархов В. А. Удар русских богов / В. А. Истархов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. ; Владивосток : Рус. правда, 2008. – 415 с.
5. Святое благовествование от Марка. По благословию Блаженнейшего Владимира – митрополита Киевского и всея Украины. – Афины : Православный фонд «Святой Варнава», 2002. – 30 с.
6. Омельченко С. Корупція з точки зору різних культур світу / С. Омельченко // Підприємцтво, господарство и право. – 2000. – № 3. – С. 54-57.
7. Карамзин Н. М. История государства Российского : В 12 т. / Н. М. Карамзин / [Отв. ред. А. Н. Сахаров]. – М. : Наука, 1989. – . – Т. 2-3. – 1991. – 828 с.

8. Хрестоматія з історії держави і права України : [навч. посіб. для юрид. вищих навч. закладів і фак.] : У 2 т. / [В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький] ; [за ред. В. Д. Гончаренка]. – К. : Ін Юре. – . –

Том 1: З найдавніших часів до початку ХХ ст. – 1997. – 464 с.

9. Дьяконов М. А. Очерки общественного и государственного строя Древней Руси / М. А. Дьяконов. – СПб. : Наука, 2005. – 383 с.

10. Права, по которым судится малороссийский народ, высочайшим всепресветлейшим, державнейшим великим государыни императрицы Елисавет Петровны, самодержицы всероссийския, ее императорского священнейшего величества повелением, из трех книг, а именно: Статута литовского, Зерцала саксонского и приложенных при том двух прав, также из Книги порядка, по переводе из полского и латинского языков на российский диалект в едину книгу сведенные, в граде Глухове, лета от рожества Христова 1743 года, изданные под редакцией и с приложением исследования о сем Своде и о законах действовавших в Малороссии профессора А.Ф. Кистяковского. – К. : Унив. тип., 1879. – 1065 с.

11. Бернер А.Ф. Учебник уголовного права : Части: общ. и особ. / А. Ф. Бернера / [С прим., прил. и доп. по истории рус. права и законодательству положит. магистра уголов. права Н. Неклюдова]; [Пер. и изд. Н. Неклюдова]. Т. 1-2. – СПб., 1865-1867. – 916 с.

12. Памятники русского права / [под ред. и с предисл. С. В. Юшкова]. – М. : Госюриздат. – . – Вып. 3: Памятники права периода образования Русского централизованного государства XIV-XV вв. – 1955. – 527 с.

13. Российское законодательство X-XX веков. В 9 т. / [под общ. ред. О. И. Чистякова]. – М. : Юридическая литература. – . –

Т. 2 : Законодательство периода образования и укрепления Русского централизованного государства. – 1985. – 520 с.

14. Яковенко И. Г. Взятка и взяточничество / И. Г. Яковенко // Энциклопедия «Кругосвет». [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/ekonomika_i_pravo/VZYATKA_I_VZYATOCHNICHESTVO.html?page=0,3

15. Памятники русского права / [под ред. и с предисл. С. В. Юшкова. – М. : Госюриздат. – . –

Вып. 2: Памятники права феодально-раздробленной Руси XII-XV вв. – 1953. – 442 с.

16. Срезневский И. И. Материалы для Словаря древнерусского языка : [В 3 т.] / И. И. Срезневский. – М. : Знак. – . –

Т. 2: Л-П. – 2003. – 1801 с.

17. Акты социально-экономической истории Северо-Восточной Руси конца XIV-начала XVI в. : [в 3 т.] / [отв. ред. Б. Д. Греков]. – М. : Изд-во Акад. наук СССР. – . –

Т. 3. – 1964. – 686, [2] с.

Шило А. И. Криміналістическе розуміння корупції і її співвідношення з взяточництвом з точки зору їх історических істоків і нового антикорупційного законодавства / А. И. Шило // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки. – 2010. – Т. 24 (63). № 1. 2011. – С. 358-366.

В статье с точки зрения основных задач криминалистики проанализированы первопричины, которые исторически обусловили возникновение негативного явления коррупции и взяточничества, как основного ее проявления. Основное внимание уделено пониманию коррупции в нормативных актах разных этапов развития украинского государства, что помогает понять сущность уголовных деяний, носящих ее признаки, с целью более эффективного их расследования.

Ключевые слова: коррупция, взяточничество, исторические истоки, система кормления, частный (личный) интерес, власть, служебные полномочия

Shylo A. Criminalistic understanding of corruption and its correlation to bribery in the context of their historical sources and the new anti-corruption legislation / A. Shylo // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2011. – Vol. 24 (63). № 1. 2011. – P. 358-366.

The article analyzes primitive causes which historically caused the appearance of the negative phenomenon of corruption and bribery as its basic display in the context of primary goals of criminalistics. Attention is paid to the understanding of corruption in statutory acts at different stages of development of the Ukrainian state that helps to understand the essence of this criminal activity with the purpose of its more effective investigation.

Keywords: corruption, bribery, historical sources, system of feeding, private (personal) interest, authority, powers.

Поступила в редакцію 22.03.2011 г.